

บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านในจังหวัดนครปฐม

THE ROLE OF SANGHA IN CONSERVATION THE LOCAL MUSEUMS
IN NAKHONPATHOM PROVINCE

โดย

พระภิกษุมาตร์ พุรหุมปญโญ (เนโธ)

รหัส ๕๔๓๓๔๐๔๘๓๓

หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

คณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

“พิพิธภัณฑ์สถาน” หรือ “พิพิธภัณฑ์” เป็นอาคารหรือสถาบัน ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อเก็บรักษาวัตถุที่มนุษย์ทำขึ้นทั้งในรูปแบบของโบราณวัตถุ วิทยาศาสตร์ ศิลปะ ประวัติศาสตร์ โดยมีการจัดแสดงให้ผู้คนสามารถเข้าชมได้ถาวร หรือจัดแสดงชั่วคราว พิพิธภัณฑ์มีเป้าหมายในการเก็บรักษาและดูแลสิ่งของที่สำคัญทั้งในด้านประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ วัฒนธรรม และศิลปะ เพื่อจัดแสดงต่อสาธารณชน พิพิธภัณฑ์เป็นหน่วยงานที่อนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของชาติ และเป็นแหล่งที่คนในสังคมสามารถแสวงหาความรู้ และความบันเทิงทางวิชาการได้อย่างกว้างขวาง การดำเนินงานพิพิธภัณฑ์นั้นเป็นงานที่ต้องอาศัยใจรัก ความรอบรู้ ความคิดสร้างสรรค์ของผู้ทำ ตลอดจนต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากบุคคลหลายฝ่าย งานพิพิธภัณฑ์จึงเข้มแข็งและสามารถดำเนินงานให้สำเร็จลุล่วงได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีประโยชน์สมควรคาดหวังจากสังคม พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจึงเป็นมากกว่าสถานที่สำหรับเก็บสิ่งของหรือวัตถุต่าง ๆ มีรูปแบบของการปฏิบัติต่าง ๆ เป็นกลไกที่ช่วยสนับสนุนการรวมตัวของคนในชุมชนเพื่อร่วมกันคิด ร่วมกันตัดสินใจ และร่วมกันดำเนินกิจการท้องถิ่น ทำให้คนในชุมชนเกิดความสำนึกและตระหนักถึงความสำคัญ และเกิดกระบวนการเรียนรู้ต่อพิพิธภัณฑ์

พระสงฆ์ ถือเป็นศาสนบุคคลที่มีบทบาทและแนบแน่นในสังคมไทย บทบาทหนึ่งที่ถือว่ามีความสำคัญไม่น้อยกว่า การเป็นผู้นำด้านจิตวิญญาณ นั่นคือ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีได้ขัดต่อปรัชญาหลักธรรมคำสอนและข้อปฏิบัติทางพุทธศาสนา หากกลับเกิดอุปสรรคอันหนึ่งอันเดียวกัน พระสงฆ์จึงเป็นที่พึ่งของชาวบ้าน มีส่วนช่วยสนับสนุนชุมชนและรัฐในการดูแลและบริหารจัดการในเรื่องของพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านให้อยู่สืบไป

คำถามวิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย	ปัญหาที่ต้องการทราบ
๑. เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านในประเทศไทย	๑.บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านในประเทศไทยมีความเป็นมาอย่างไร

ประโยชน์ที่ได้รับจากงานวิจัย

๑. ได้ทราบความเป็นมาและรูปแบบการบริหารงานของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านในประเทศไทย

คำถามวิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย	ปัญหาที่ต้องการทราบ
๒.เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์พิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านในจังหวัดนครปฐม	๒. ปัจจุบัน พระสงฆ์ในจังหวัดนครปฐม มีบทบาทในการอนุรักษ์พิพิธภัณฑสถานพื้นบ้าน อย่างไร

ประโยชน์ที่ได้รับจากงานวิจัย

๒. ได้ทราบถึงบทบาทและรูปแบบการบริหารงานของพระสงฆ์จังหวัดนครปฐม ในการอนุรักษ์พิพิธภัณฑสถานพื้นบ้าน

คำถามวิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย	ปัญหาที่ต้องการทราบ
๓. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนารูปแบบและการบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านในจังหวัดนครปฐม	๓. แนวทางในการพัฒนารูปแบบและการบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านในจังหวัดนครปฐม มีแนวทางในการพัฒนาอย่างไร

ประโยชน์ที่ได้รับจากงานวิจัย

๓. ได้ทราบถึงการพัฒนารูปแบบและการบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านจังหวัดนครปฐม

ขอบเขตการวิจัย

๑. ขอบเขตด้านเนื้อหา

- บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์พิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านจังหวัดนครปฐม
ครอบคลุมประเด็นแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์พิพิธภัณฑสถานพื้นบ้าน และบทบาทของ
พระสงฆ์ในการอนุรักษ์พิพิธภัณฑสถานพื้นบ้าน รวมไปถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนใน
การอนุรักษ์พิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านในจังหวัดนครปฐม แบ่งออกเป็น ๔ ด้าน คือ ๑.ด้าน
การบริหารบุคลากร ๒.ด้านการบริหารงานงบประมาณ ๓.ด้านการบริหารจัดการ และ
๔.การมีส่วนร่วมของประชาชน/ชุมชน และสังคม

๒. ขอบเขตด้านประชากร

- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant) ประกอบด้วย
 - ๑) พระสังฆาธิการ/พระสงฆ์
 - ๒) เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑสถาน
 - ๓) นักวิชาการ

ขอบเขตการวิจัย

๓. ขอบเขตด้านสถานที่

พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านในจังหวัดนครปฐม จำนวน ๕ แห่ง ได้แก่

๑. พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดสำโรง ต.วัดสำโรง อ.นครชัยศรี

๒. พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดห้วยตะโก ต.พะเนียด อ.นครชัยศรี

๓. พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดท่าพูด ต.ไร่จีน อ.สามพราน

๔. พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดลำพญา ต.ลำพญา อ.บางเลน

๕. พิพิธภัณฑ์วิถีชีวิตชาวนาไทยลุ่มน้ำนครชัยศรี วัดสุขวัฒนาราม ต.บางระกำ

อ.บางเลน

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

- ๑) เอกสารที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพระสงฆ์
- ๒) เอกสารที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์
- ๓) เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์และพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- ๑) งานวิจัยที่เกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์
- ๒) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์
- ๓) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์และพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน

วิธีดำเนินการวิจัย

๑. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยใช้ระเบียบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

๒. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant interview) พิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านในจังหวัดนครปฐม
จำนวน ๕ แห่ง ซึ่งประกอบด้วย

๑) พระสังฆาธิการ/พระสงฆ์ จำนวน ๑๐ รูป

๒) เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑสถาน จำนวน ๔ คน

๓) นักวิชาการ จำนวน ๒ คน

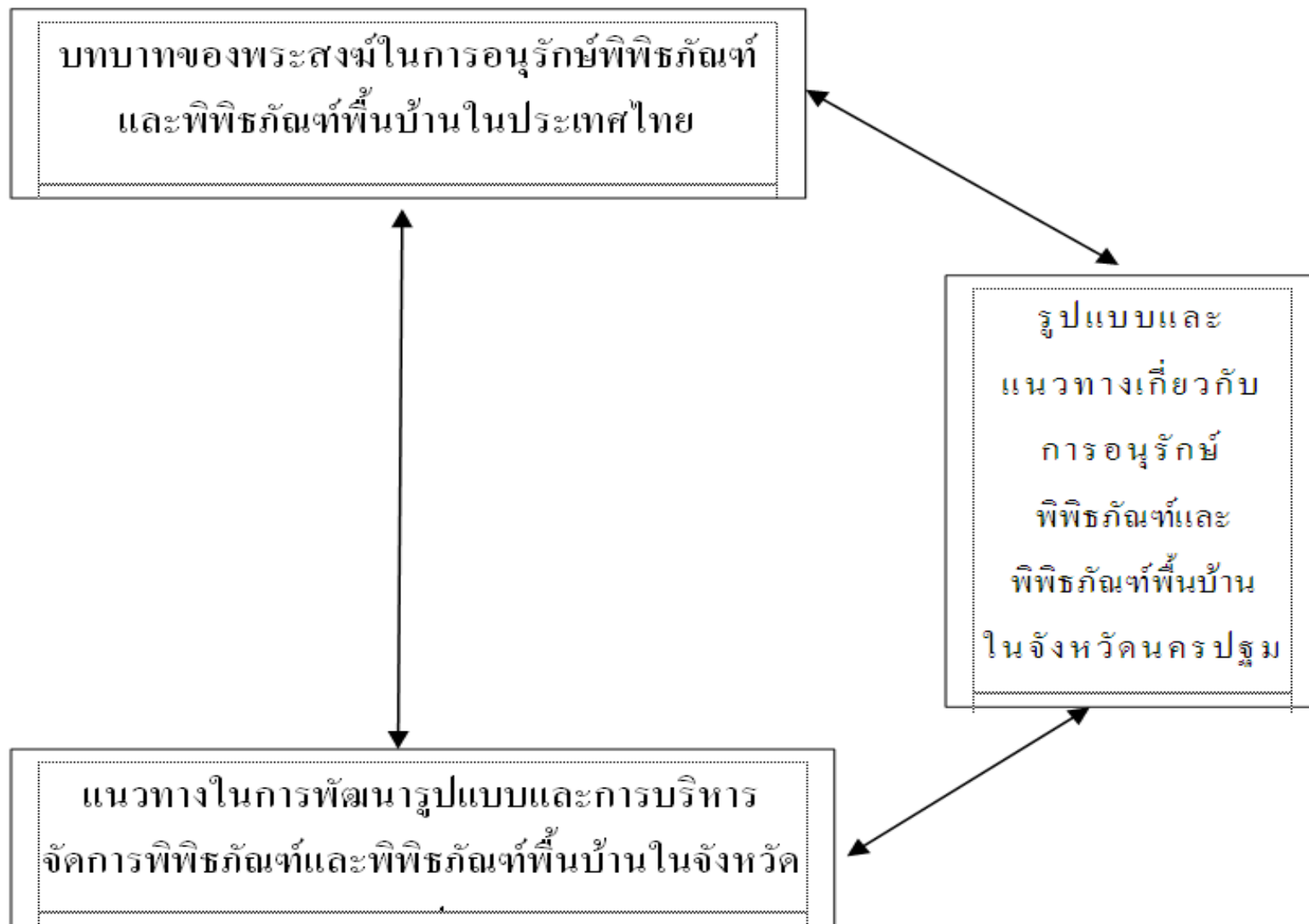
รวมผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant interview) จำนวน ๑๖ รูป/คน

๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๑) การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) คือ การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ

๒) การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured) คือ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

- ๑. การอนุรักษ์พิพิธภัณฑสถานของไทยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

ปัจจุบันพิพิธภัณฑสถานมีพัฒนาการทางการบริหารจัดการ บทบาทหน้าที่ของพิพิธภัณฑสถานที่มีต่อสังคมนั้น โดยเฉพาะพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นได้ถูกปรับเปลี่ยนเสมอมา เป็นไปตามกลไกทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และการศึกษา ในเรื่องของ บทบาทและหน้าที่ ซึ่งในอดีตที่ผ่านมาไม่สามารถทำหน้าที่ต่อสังคมได้อย่าง สมบูรณ์และกลายเป็นพิพิธภัณฑสถานที่ย่อยลงในที่สุด หรือกลายเป็นเพียงสถานที่ที่ รวบรวมของเก่า คร่ำครึ เต็มไปด้วยฝุ่น ไร ขาดการดูแล การจัดแสดงก็ขาดการ เล่าเรื่องที่คนทั่วไปอยากรู้อยากศึกษา ถึงแม้ว่าวัตถุประสงค์ต่าง ๆ จะเต็มไปด้วยคุณค่าทั้ง ทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ก็ตาม การพยายามสร้างบทบาทของพิพิธภัณฑ สถานให้เป็นแบบที่ท้องถิ่นต้องการ จึงได้มีหน่วยงานต่าง ๆ เกิดขึ้นเพื่อดำเนิน ภารกิจ ซึ่งมีทั้งหน่วยงานของรัฐ มหาวิทยาลัย โรงเรียน วัด และเอกชน ที่เล็งเห็น ความสำคัญในเรื่องการสร้างบทบาทของพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นในปัจจุบัน

ผลการวิจัย

- ๒. แนวคิดในการอนุรักษ์พิพิธภัณฑสถานบ้านในจังหวัดนครปฐม

๑.เกิดจากการมีวัตถุประสงค์เกิดจากการสะสมวัตถุของเอกชน สถาบัน หน่วยงาน วัด สถานศึกษา ๒.เกิดจากการที่มีอาคารที่มีคุณค่าต้องการอนุรักษ์อาคารที่มีความสำคัญ สวยงาม หรือเก่าแก่ไว้และเพื่อให้ใช้อาคารนั้นคุ้มค่าจึงเป็นพิพิธภัณฑสถาน ๓.เริ่มจากความคิดจะตั้งพิพิธภัณฑสถาน

- ๓. บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์พิพิธภัณฑสถานบ้านในปัจจุบัน

พระสงฆ์ต้องเข้ามามีบทบาทในการอนุรักษ์พิพิธภัณฑสถานบ้านนั้น เป็นเพราะว่า พระสงฆ์เป็นส่วนหนึ่งของสังคมและดำรงชีวิตอยู่ได้เพราะอาศัยคนในสังคมเป็นผู้อุปถัมภ์บำรุง การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยในด้านต่างๆ นับว่ามีผลกระทบกับวัดและพระสงฆ์ โดยเฉพาะบทบาทของวัดและพระสงฆ์ที่เคยมีมาในอดีตลดลงไป ในปัจจุบันเราจะเห็นว่า บทบาทของวัดและพระสงฆ์ได้ปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสังคมหรือปัญหาของสังคมที่ชาวบ้านต้องการให้พระเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา

ผลการวิจัย

- ๔) บทบาทของพระสงฆ์ในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ

ผู้บริหารพิพิธภัณฑจำเป็นต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ ความมุ่งมั่นตั้งใจ ความขยัน อดทน ซื่อสัตย์ ประหยัด ตรงต่อเวลา มีความรับผิดชอบ กล้าคิด กล้าทำ มีกัลยาณมิตร สามารถตัดสินใจอย่างชาญฉลาด ใช้คุณธรรมเป็นเครื่องชี้นำอาชีพ พัฒนาตนเองอยู่เสมอ ผู้บริหารพิพิธภัณฑ เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งจะต้องมีทั้งคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ ความเป็นผู้นำ ความรู้ทางวิชาการ และความสามารถในการบริหารจัดการ ปัจจัยสำคัญที่จะเสริมสร้างความเป็นนักผู้บริหารพิพิธภัณฑ ที่จะเป็นตัวชี้นำไปสู่ความสำเร็จและเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย ในปัจจุบัน การบริหารงานหรือการจัดการพิพิธภัณฑ มีความจำเป็นต้องใช้ศาสตร์ในการบริหารงาน มีการแข่งขัน ทั้งในเชิงบริหารงาน และการพัฒนาองค์กร ให้บรรลุผลตามเป้าหมายขององค์กร จึงมีหลักการบริหารสมัยใหม่เข้ามาเป็นกลยุทธ์ หรือหลักการในการบริหารจัดการ และนำหลักการในทางพระพุทธศาสนา มาผสมผสาน ประยุกต์ใช้กับหลักการบริหารจัดการทางพิพิธภัณฑ

ผลการวิจัย

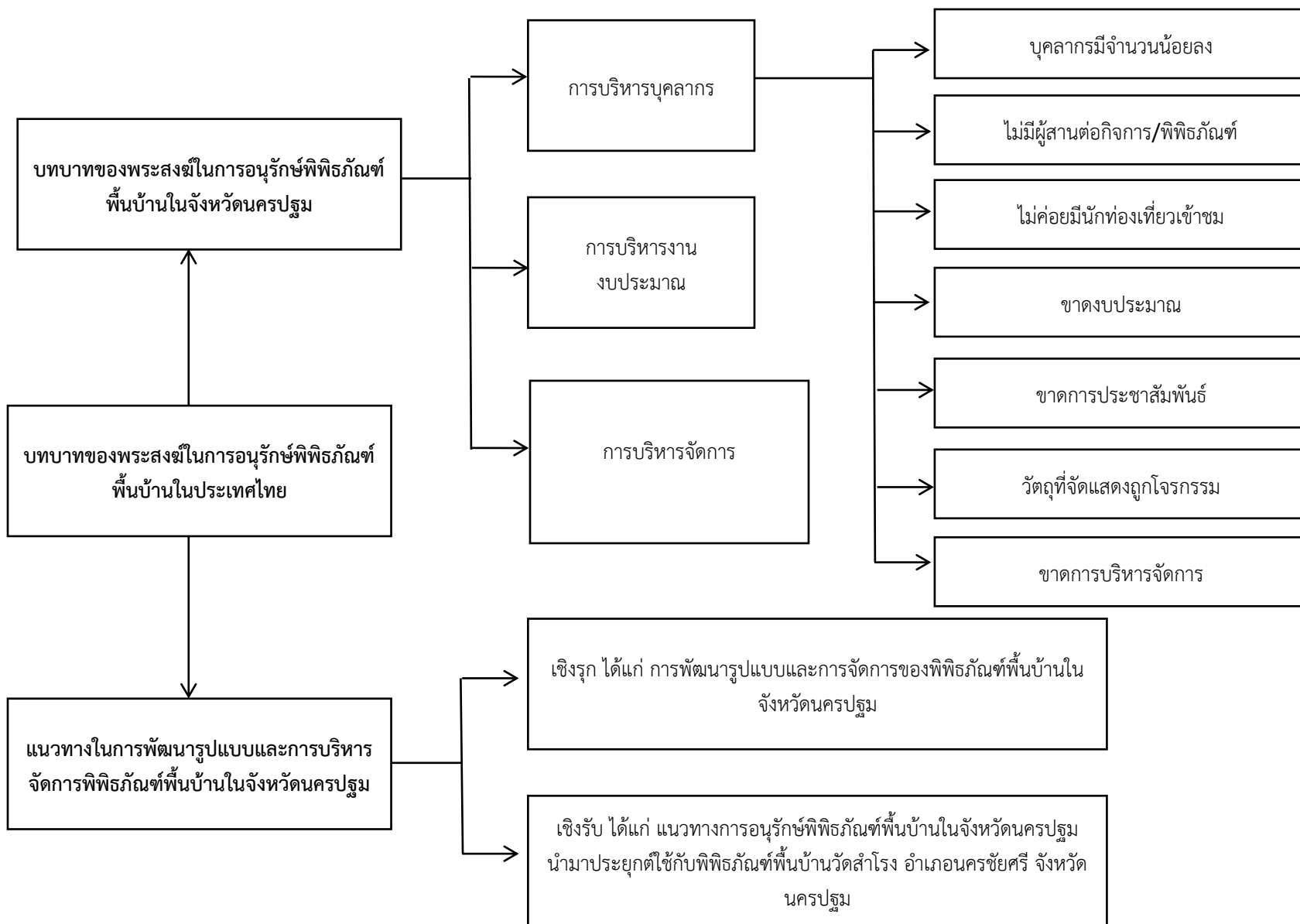
- ๕) แนวทางในการพัฒนารูปแบบ และการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน
ในอนาคต

ประกอบด้วย ๑. การให้ความรู้ด้านต่างๆ แก่เยาวชนและประชาชน
๒. การสืบทอดศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และพิธีกรรมทางศาสนา และ
๓. การให้บริการแก่ผู้เข้าชมและนักท่องเที่ยว

- ๖) รูปแบบการบริหารงานของพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านในจังหวัดนครปฐม

การบริหารจัดการของพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านในจังหวัดนครปฐม จะต้อง
จัดการอย่างเป็นระบบ ผู้บริหารพิพิธภัณฑ์จะต้องพัฒนาคุณภาพพิพิธภัณฑ์ทั้ง
ระบบ ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านการบริหารจัดการ ด้านงบประมาณ และด้าน
การมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน ให้เป็นไปตามกลไก ทางเศรษฐกิจ
สังคม ประเพณี และวัฒนธรรม

สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- ๑. ทำให้ทราบบทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์พิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านในประเทศไทย
- ๒. ทำให้ทราบรูปแบบและแนวทางการในการอนุรักษ์พิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านในจังหวัดนครปฐม
- ๓. ทำให้ทราบแนวทางในการพัฒนารูปแบบและการบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านในจังหวัดนครปฐม

